

Управління культури і туризму
Харківської обласної державної адміністрації
Харківська обласна універсальна наукова бібліотека

К А Л Е Н Д А Р

**ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХАРКІВЩИНИ НА 2005 РІК**

*Рекомендаційний
бібліографічний покажчик*

ХАРКІВ 2004

Бібліографічний покажчик “Календар знаменних і пам’ятних дат Харківщини” видається ХОУНБ з 1977 р. Посібник містить матеріали про визначні події історії, суспільно-політичного, громадського та культурного життя області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, життя і діяльність яких пов’язана з Харківщиною.

Покажчик складається з трьох частин і відкривається хронікою подій з історії Харківщини. Далі читачі знайомляться з переліком дат 2005 р. Зірочкою (*) позначені ті дати, до яких у третій частині подаються короткі відомості та бібліографічні списки.

У бібліографічних списках літературу розміщено в логічній послідовності.

Видання розраховане на бібліотекарів, які пропагують краєзнавчу літературу, а також лекторів, вчителів та усіх читачів, що цікавляться краєзнавством.

Радимо використовувати покажчик для відзначення ювілейних і пам’ятних дат краю. Він допоможе в організації книжкових виставок, переглядів, проведенні масових заходів.

Відбір літератури закінчено в серпні 2004 р.

Розділ І.

ХРОНІКА ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ХАРКІВЩИНИ НА 2005 РІК

1595	410 років тому
	– Засновано м. Мерефа
1600	405 років тому
	– Засновано с. Червоний Оскіл Ізюмського району
1640	365 років тому
	– Засновано м. Зміїв
1645	360 років тому
	– Засновано м. Валки
1650	355 років тому
	– Засновано смт Пересічна Дергачівського району
	– Засновано смт Гаврилівка Дергачівського району
1655	350 років тому
	– З’явився перший письмовий документ про місто – “Именной список жителей г. Харькова 1655 года”
	– Засновано м. Куп’янськ
	– Засновано с. Липці Харківського району

- 1660** **345 років тому**
- Засновано м. Дергачі
 - Засновано смт Безлюдівка Харківського району
 - Засновано смт Дворічна
 - Засновано с. Малі Проходи Дергачівського району
- 1675** **330 років тому**
- Засновано смт Нова Водолага
 - Засновано сел. Нова Берека Первомайського району
 - Засновано с. Берека Первомайського району
 - Засновано с. Перекіп Валківського району
- 1685** **320 років тому**
- Засновано с. Таранівка Зміївського району
 - Засновано с. Гусарівка Балаклійського району
- 1690** **315 років тому**
- Засновано с. Грушуваха Барвінківського району
- 1700** **305 років тому**
- Засновано смт Шарівка Богодухівського району
- 1730** **275 років тому**
- Засновано с. Єфремівка Первомайського району
- 1765** **240 років тому**
- Харків стає центром Слобідсько–Української губернії. Першим губернатором призначений Є.Щербінін
- серпень* – Катерина II проголосила “Манифест о свободных полках”. У відповідності до нього козацька служба замінювалась на армійську. Замість реформованих слобідських полків були створені регулярні Харківський уланський, Сумський, Острогожський, Ахтирський та Ізюмський гусарські полки
- 1780** **225 років тому**
- У Харкові відкрився перший театр на фортечному валу (зараз Університетська гірка)
- 25 квітня* – Вийшов царський указ про утворення Харківського намісництва, до складу якого входило 15 повітів
- 1785** **220 років тому**
- У Харкові вперше зібралася Міська дума
- 1800** **205 років тому**

– Засновано с. Гусарівка Барвінківського району

1805 200 років тому

– При Харківському університеті відкрито першу в місті друкарню

29 січня – Відбулося відкриття Харківського університету (нині Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна)

1825–1837 – Повстанський рух у Харківській губернії під проводом І.Звонаренка

1835 170 років тому

– Слобідсько–Українська губернія перетворена на Харківську губернію

– При Харківському університеті засновано музей мистецтв і старожитностей

30 жовтня – Харків відвідав імператор Микола I. Він оглянув деякі міські заклади і відвідав Успенський Собор

1840 165 років тому

– Відкрито Харківський Центральний ринок

1845 160 років тому

– Відкрито “фельдшерську школу”. Вона була частиною лікарського містечка, відомого в народі як “Сабурова дача”. У 1953 р. фельдшерсько-акушерська школа перейменована в медичне училище № 1

1855 150 років тому

– Засновано с. Надеждине Близнюківського району

1860 145 років тому

– Відбулося відкриття телеграфного зв’язку в Харкові

серпень – Відкрито жіноче училище, яке в листопаді того ж року було названо Маріїнським. З 1991 р. – Перша українська гімназія

1865 140 років тому

– М.М.Бекетов створив першу в Російській імперії фізико-хімічну школу, відкривши в Харківському університеті фізико-хімічне відділення

1870 135 років тому

15 жовтня – В Харкові збудовано чавуноливарний завод А.Пільстрема (нині АТ “Червоний Жовтень”)

17 лютого – Створено Харківську головну складочну митницю – одну з десяти найбільших на території Російської імперії

- 1875** **130 років тому**
- Відкрито І харківський пивзавод (АК “Нова Баварія”)
 - Розпочато рух потягів на залізниці Харків–Севастополь
- 1885** **120 років тому**
- Засновано с. Новоолександрівка Сахновщинського району
- 15 вересня* – Відбулося відкриття Практичного технологічного інституту – першого вищого технічного навчального закладу в Україні (нині Національний технічний університет “ХПІ”)
- 27 вересня* – Відкрито науково-технічну бібліотеку Харківського політехнічного інституту
- жовтень* – Харківський оперний театр відвідав П.І.Чайковський
- 1890** **115 років тому**
- Відкрито магазин роздрібної торгівлі (нині магазин “Ведмедик”)
- березень* – Х.Д.Алчевська удостоєна вищої нагороди – *diplome d’honneur* на Паризькій виставці за книгу “Что читать народу”. Її колеги А.Колмикова і Єфимович нагороджені золотими медалями, П.Іванова і Гордєєва – срібними. У французькій пресі з’явилися захоплені відгуки про діяльність харківських вчителів
- 1895** **110 років тому**
- Розпочалося будівництво канатного заводу
 - Розпочалося будівництво паровозобудівного заводу – одного з найбільших машинобудівних підприємств дореволюційної Росії (нині ДП «Завод ім. В.Малишева»)
- червень* – Харківська міська дума постановила збудувати нову лікарню на 100 ліжок. У 1900 р. лікарню було відкрито, її назвали Миколаївською. Зараз тут розташована центральна районна лікарня Московського району і 17-та міська лікарня
- вересень* – Засновано Харківський зоопарк
- 1900** **105 років тому**
- Створено товариство харківських художників
- 29 січня* – Створено першу на східноукраїнських землях політичну організацію – Революційну українську партію (РУП). Провід: Д.Антонович, Б.Камінський, Л.Мацієвич, М.Русов
- 1 травня* – В Харкові відбулася перша в Україні велика політична демонстрація робітників, в якій брали участь 10 тис. людей
- 1905** **100 років тому**
- Вийшов перший том історичної монографії Д.І.Багалія та

Д.П.Міллера «История города Харькова за 250 лет его существования»

- Відкрито пам'ятник В.Н.Каразіну – російському й українському діячеві, засновнику Харківського університету (скульптор І.Андреалетті)
- В Харкові створено більшовицьку групу «Вперед» на чолі з Артемом (Ф.А.Сергєєвим)

Засновано м. Південний Харківський району

грудень

- Відбувся збройний виступ харківських робітників проти самодержавства

1910

95 років тому

- Завершено будівництво станції та вокзалу Левада на лінії залізниці Харків–Ізюм–Донбас
- С.В.Гризодубов здійснив політ на аероплані власної конструкції

25 квітня

- Відбувся перший виїзд карети «швидкої допомоги»

1915

90 років тому

- Заснована Державінська мануфактура (нині АТЗТ «Державінська мануфактура»)
- З Риги в Харків евакуйовано завод електричної компанії ВЕК (Харківський електромеханічний завод)
- Відкрито харківський завод протезних виробів (нині Харківське казенне експериментальне протезно-ортопедичне підприємство)

29 травня

- Освячено Трьох–Святительський храм в Харкові

серпень

- Засновано перший просвітительський кінематограф при товаристві грамотності

1920

85 років тому

- Засновано державну поліграфічну фабрику (нині ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»)
- Засновано українську рентгенівську академію (нині Харківський НДІ медичної радіології ім. С.П. Григор'єва АМН України)
- Засновано Харківський інститут травматології і ортопедії
- Засновано державний історичний музей
- Засновано с. Красне Кегичівського району

11 січня

- В Харкові відбувся перший комуністичний суботник

28–29

- Харків відвідав С.О.Єсенін. Проживав по вул. Рибній (нині вул.

- березня* Кооперативна, 15)
- травень* – Засновано Харківський інститут народного господарства (нині Національна юридична академія України ім. Я.Мудрого)
- жовтень* – В Харкові організовано Російську державну оперу
- 12 жовтня* – Відкрито педагогічну школу (нині педагогічний коледж)
- 1925 80 років тому**
- Почав працювати перший в Україні аероклуб
 - Розпочато будівництво стадіону “Металіст”
 - Відкрито Будинок вчених
 - Засновано фабрику “Красный зеркальщик” (нині Харківський завод механічної і термічної обробки скла)
 - Кінну площу перейменовано в площу Повстання
 - Створено футбольний клуб “Металіст”
 - Організовано спеціальну школу-клініку для сліпоглухонімих дітей, яка була відома далеко за межами України як єдина в світі науково-педагогічна установа для дослідження, виховання та навчання сліпоглухонімих дітей
- 5 січня* – У Харкові відбувся Перший республіканський з’їзд вчителів
- 28–31 травня* – В Харкові відбулася перша Всеукраїнська краєзнавча конференція, в роботі якої брали участь Д.І.Багалій, Д.І.Яворницький, М.Яворський та ін. історики
- серпень* – Розпочалося будівництво Держпрому
- жовтень* – Засновано Державний український музичний театр (нині Харківський академічний театр опери та балету ім. М.С.Лисенка)
- 1930 75 років тому**
- В Харкові відбувся I Всеукраїнський конкурс піаністів
 - Закінчено будівництво аеропорту – одного з перших в Україні
 - Засновано Український поліграфічний інститут (з 1945 р. переведений до Львова, у 1948 р. – присвоєно ім'я І.Федорова, зараз – Українська академія друкарства)
 - Засновано автомобільно-дорожній інститут (нині Харківський національний автомобільно-дорожній технічний університет)
 - Засновано інженерно-будівельний інститут (нині Харківський державний технічний університет будівництва і архітектури)
 - Засновано Державний інститут фізичної культури (нині Харківська державна академія фізичної культури)
 - Засновано інститут інженерів залізничного транспорту (нині

Українська державна академія залізничного транспорту)

- Засновано інститут механізації сільського господарства (нині Харківський державний технічний університет сільського господарства)
- Засновано авіаційний інститут (нині Національний аерокосмічний університет ім. М.Жуковського “ХАІ”)
- Засновано Український НДІ лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.Висоцького
- Організовано НДІ тваринництва Лісостепу та Полісся УРСР
- Почав роботу перший в Україні і другий в СРСР інститут гематології та переливання крові (нині Харківський НДІ загальної та невідкладної хірургії)
- Засновано український науково-дослідний вуглекислотний інститут
- Засновано електротехнікум зв’язку

- травень* – Розпочато будівництво Харківського тракторного заводу (ХТЗ)
- 22 жовтня* – Засновано інженерно-економічний інститут (Харківський державний економічний університет)
- 2 листопада* – Вийшов перший номер Валківської районної газети “Сільські новини”
- 6–15 листопада* – В Харкові відбулася Міжнародна конференція пролетарських і революційних письменників, в якій прийняли участь 120 делегатів із 22 країн. Серед них – Л.Арагон, А.Барбюс, І.Бейхер, А.Зегер та ін.
- 12 листопада* – Засновано Харківське вище військово-авіаційне училище льотчиків ім. С.Грицевця

1935 70 років тому

- Закінчено будівництво Харківського верстатобудівного заводу
 - Відкрито міський парк ім. Артема
 - В Жовтневому районі м. Харкова відкрито першу в Україні професійно-технічну школу для перекваліфікування інвалідів громадянської війни і праці (нині Харківський обліково-економічний технікум-інтернат ім. Ф.Ананченка)
 - м. Зачепилівка. Відкрито районну бібліотеку
- 24 березня* – Відкрито пам’ятник Т.Г.Шевченку (скульптор М.Манізер)
- 15 серпня* – Відкрито готель “Харків” (перша назва “Інтернаціонал”)
- 6 вересня* – Відбулось відкриття першого в Україні Палацу піонерів
- 16* – Відкрито дитячу музичну школу № 6 ім. М.В.Лисенка

листопада

1940

65 років тому

– Відкрито дитячу залізницю – Малу Південну

*квітень–
травень*

– Розстріляно польських військовополонених. У 2000 р. у Лісопарковій зоні Харкова споруджено українсько-польський меморіал жертв тоталітаризму

1945

60 років тому

– Засновано Харківський театральний інститут

– Відкрито Харківський гідрометеорологічний технікум

– Засновано Харківське книжкове видавництво (нині Всеукраїнське багатoproфільне видавництво “Прапор”)

8 січня

– Відновлено роботу одного із найстаріших книгосховищ країни – Центральну наукову бібліотеку ім. В.Короленка (нині Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка)

1 лютого

– ХТЗ ім. С.Орджонікідзе приступив до серійного виробництва тракторів

березень

– Створено Харківське міжобласне відділення Спілки театральних діячів України

24 травня

– Постановкою опери М.Глінки “Іван Сусанін” відновив свою роботу державний академічний театр опери та балету ім. М.В.Лисенка

22 вересня

– Засновано ремонтно-механічний завод “Харківенерго” (нині виробниче енергетичне об’єднання “Харківенерго”)

1950

55 років тому

3 травня

– Балаклівський район. Відкрито потужне газородовище – Шебелинка

1955

50 років тому

– Почав діяти Харківський телецентр

– Засновано музично-театральну бібліотеку ім. К.С.Станіславського

– На базі Українського фізико-технічного інституту створено інститут радіофізики та електроніки (нині інститут радіофізики і радіоелектроніки ім. А.Я.Усікова НАН України)

– Краснокутський район. Засновано Пархомівський історико-художній музей

1960

45 років тому

– На базі ветеринарного та зоотехнічного інститутів створено Харківський зооветеринарний інститут

- Засновано фізико-технічний інститут низьких температур АН УРСР
- вересень* – Харківський обласний драматичний театр реорганізовано в театр юного глядача
- грудень* – На турбінному заводі ім. С.Кірова виготовлено найбільшу в світі одновальну парову турбіну потужністю 300 тис. кВт.
- 1965** **40 років тому**
 - Відкрито Палац одруження
- 6 червня* – Завершено будівництво першої черги Зміївської ДРЕС
- 29 серпня* – Відкрито Харківський Палац новонароджених
- 1970** **35 років тому**
 - 27 червня* – Відкрито Будинок актора Харківського відділення спілки театральних діячів України
- 1975** **30 років тому**
 - Валківський район. Створено чоловічий хор ветеранів війни і праці
- 26 січня* – Введено в експлуатацію ТЕЦ-5 (нині ДП “Харківська ТЕЦ-5”)
- 23 серпня* – Відкрито рух на першій ділянці шостого в СРСР метрополітену (нині Холодногірсько–Заводська лінія)
- 4 листопада* – Відкрито Монумент на честь проголошення Радянської влади в Україні (скульптори В.Агібалов, М.Овсянкін, Й.Рик)
- 9 грудня* – В Харкові розпочав роботу радянсько-американський симпозіум, присвячений збереженню чистоти річок, озер та морів
- 1980** **25 років тому**
 - Створено Харківський камерний хор (художній керівник, заслужений діяч мистецтв України В.С.Палкін)
- 1985** **20 років тому**
 - січень* – м. Чугуїв. Відкрито історико-краєзнавчий музей
- 1990** **15 років тому**
 - Засновано товариство корейської культури
- квітень* – Створено Харківське бібліотечне товариство
- 29 квітня* – Між м. Харковом та м. Нюрнбергом (Німеччина) встановлено побратимські зв'язки
- травень* – В Харкові проведені 11 Всесоюзні Єсенінські читання “Сергей Есенин и Украина”
- 2 серпня* – м. Готвальду Харківської області повернено колишнє

найменування Зміїв та Готвальдівському району – Зміївський (Постанова Верховної Ради УРСР від 2 серпня 1990 р. № 140)

- вересень* – В середній школі № 96 м. Харкова відкрито перший на Харківщині шкільний музей Т.Г.Шевченка
- жовтень* – Вперше в Україні розпочала роботу комерційна телестудія “АТВ-1” (м. Харків)
- 21 грудня* – Створено обласний центр зайнятості населення
- 1995** **10 років тому**
- Створено Харківське територіальне відділення Малої академії наук і наукових товариств учнів України
- Створено благодійне об’єднання “Синтез”, мета якого - надання допомоги знедоленим дітям
- Засновано фармацевтичне ЗАТ “Лекхім – Харків”
- Відкрито АТ “Кулінічівський хлібозавод”
- Харківському аеропорту присвоєно статус міжнародного
- березень* – Відкрито соціально-економічний інститут
- 27 квітня* – Відкрито Олексіївську лінію Харківського метрополітену
- 5 травня* – Відкрито пам’ятник Г. Жукову (скульптор М.Овсянкін)
- 9 травня* – с. Таранівка Зміївського району. Відкрито меморіальний комплекс на честь подвигу героїв-широнінців (скульптор В.Корольков)
- червень* – Чугуїв. Відкрито пам’ятник І.Кожедубу на території Харківського інституту льотчиків (скульптор О.Рідний)
- липень* – Вулицю VIII з’їзду Рад перейменовано на вул. Б.О.Чичибабіна
- серпень* – В Харкові відбулась Всеукраїнська краєзнавча конференція, присвячена 70-річчю Українського комітету краєзнавців
- 10 серпня* – м. Бабаї Харківського району. Відкрито меморіально-скульптурний комплекс “Стежка Сквороди” (автор – архіт. Н.Фоменко)
- 12 серпня* – ст. метро “Вулиця Свердлова” перейменовано в станцію “Холодна Гора”
- 31 серпня* – Підписано договір про дружбу і співпрацю між м. Варною (Болгарія) і м. Харковом
- 1 вересня* – Відкрито міський клуб-музей К.І.Шульженко
- 1–4 вересня* – В Харкові відбувся I міжнародний фестиваль естрадної пісні ім. К.І.Шульженко
- 23 вересня* – м. Харкову повернено його історичний герб і вперше піднято стяг міста

- 23 вересня – Відкрито інформаційно-культурний центр “Нюрнберзький дім”
- листопад – м. Чугуїв. Засновано Міжнародний благодійний фонд ім. І.Є.Репіна
- 18 листопада – с. Басарабівка Кегичівського району. Відкрито пам’ятник Б.Хмельницькому (скульптор В.Семенюк)
- грудень – Засновано Міжнародний фонд пам’яті Б.О.Чичибабіна.
- 23 грудня – Відкрито пам’ятник міліціонерам, які загинули в мирний час при виконанні службового обов’язку (скульптор О.Іллічов), вул. Раднаркомівська, 13
- 2000 5 років тому**
- 28 березня – В Будининку вчених, що по вул. Совнаркомівській, 10, встановлено бюст О.М.Бекетову – видатному українському архітекторові, педагогу
- травень – В приміщенні міської клінічної лікарні швидкої і невідкладної медичної допомоги ім. проф. О.І.Мещанінова відкрито музей служби швидкої медичної допомоги
- 11 травня – Вийшов закон України “Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території м. Харкова”
- 11 травня – На будинку управління “Міськелектротранса” відкрито меморіальну дошку В.В.Ведернікову – видатному державному і громадському діячу, який зробив вагомий внесок у розвиток житлово-комунального господарства міста
- 15 травня – м. Куп’янськ. Відкрито пам’ятник воїнам-інтернаціоналістам, які загинули в Афганістані
- 21 травня – На будинку по вул. Сумській, 48 відкрито меморіальну дошку видатному хірургу В.Т.Зайцеву, колишньому директорові харківського НДІ загальної і невідкладної хірургії
- 17 червня – У Лісопарковій зоні Харкова споруджено українсько-польський меморіал жертв тоталітаризму
- 4 серпня – По вул. Римарській, 21 відкрито меморіальну дошку, присвячену судовому процесу 1943 р. над воєнними злочинцями
- 22–23 серпня – В Харкові відбувся Перший Міжнародний фестиваль патріотичної пісні “Солдати миру ХХ ст.”
- 29 вересня – На фасаді будинку заводу ім. В.Малишева відкрито меморіальну дошку О.В.Соїчу – колишньому директорові заводу
- 6 жовтня – На території Харківського медичного університету відкрито пам’ятник видатному вченому-анатому В.П.Воробйову
- листопад – На будинку режисерсько-хореографічного факультету

Харківської державної академії культури по вул. Червоножовтневій, 1 відкрито меморіальну дошку відомому театрознавцю В.К.Айзенштадту

- грудень* – На XVIII сесії Харківської міськради 23 скликання було затверджено Статут територіальної громади м. Харкова
- грудень* – На будинку Харківського інституту медичної радіології відкрито меморіальну дошку С.П.Григор'єву – лікарю-рентгенологу, засновнику і першому директорові інституту
- грудень* – Відкрито меморіальну дошку Р.С.Третьякову на будинку по вул. Скрипника, де жив поет

Розділ II.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХАРКІВЩИНИ НА 2005 РІК

- 1 січня* – 110 років від дня народження **Андрія Петровича Ковалевського** (1895–1965), українського радянського історика та етнографа
- 4 січня* – 120 років від дня народження **Олександра Григоровича Крамова** (1885–1951), російського актора, режисера, художнього керівника Харківського російського драматичного театру ім. О.Пушкіна
Див.: *Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1985 год. – Х., 1984. – С. 16–19.*
- 5 січня* – 65 років від дня народження **Валентина Петровича Черних** (1940), українського вченого хіміка, педагога, ректора Національного фармацевтичного університету України (Харків)
- 6 січня* – 105 років від дня народження **Данила Івановича Соколова** (1900–1975), українського критика, прозаїка
- 10 січня* – 105 років від дня народження **Зіновія Давидовича Заграничного** (1900–1966), українського хормейстера, композитора і педагога
- 12 січня* – 140 років від дня народження **Федора Петровича Балавенського** (1865–1943), українського скульптора
- 13 січня* – 65 років від дня народження **Василя Яковича Тація** (1940), президента Академії правових наук України, ректора Національної юридичної академії України ім. Я.Мудрого, доктора юридичних наук, Почесного громадянина м. Харкова (2004)
- 19 січня* – 60 років від дня народження **Вадима Юсуповича Абдрашитова** (1945), російського режисера, уродженця Харкова
- 20 січня* – 140 років від дня народження **Михайла Івановича Туган-**

Барановського (1865–1919), українського відомого економіста, соціолога, історика

- 25 січня – 75 років від дня народження **Ігоря Олександровича Алфьорова** (1930–1978), українського архітектора. В 1965–75 рр. – головний архітектор Харкова, один із авторів монументу на честь проголошення Радянської влади на Україні та меморіального комплексу Слави
- 27 січня – 215 років від дня народження **Петра Петровича Гулака-Артемівського** (1790–1865), українського поета, перекладача, вченого. В 1841–1849 рр. – ректор Харківського університету
- 28 січня – 70 років від дня народження **Теодора Костянтиновича Попеску** (1935), українського артиста балету
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 10–11.
- 30 січня – 105 років від дня народження **Ісака Осиповича Дунаєвського** (1900–1955), російського композитора і диригента
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1985 год. – Х., 1984. – С. 11–12.
- 75 років від дня народження **Марка Веніаміновича Кармінського** (1930–1995), українського композитора
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 5–8
- 2 лютого – 240 років від дня народження **Тимофія Федоровича Осиповського** (1765–1832), українського і російського математика та філософа. 1805–1920 рр. очолював кафедру математики Харківського університету, у 1813–1920 рр. був ректором університету
- 4 лютого – 115 років від дня народження **Тимофія Даниловича Страхова** (1890–1960), українського, радянського міколога, фітопатолога
- 10 лютого – 90 років від дня народження **Ганни Степанівни Маяк** (1915–1994), українського архітектора
- 11 лютого – 105 років від дня народження **Євгена Михайловича Лавренка** (1900–1987), геоботаніка та ботанікогеографа
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1980 год. – Х., 1979. – С. 10–11.
- 12 лютого – 150 років від дня народження **Миколи Михайловича Синельникова** (1855–1939), російського режисера, актора, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 11–12.
- 13 лютого – 65 років від дня народження **Володимира Олександровича Родіонова** (1940), російського поета

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 18–20.

- 14 лютого – 150 років від дня народження **Всеволода Михайловича Гаршина** (1855–1888), російського письменника
- 15 лютого – 140 років від дня народження **Єгора Івановича Орлова** (1865–1944), українського хіміка-технолога, засновника першого в Україні Всесоюзного НДІ вогнетривів у Харкові (1927 р.)
- 115 років від дня народження **Семена Семеновича Богатирьова** (1890–1960), українського і російського музикознавця, композитора, педагога
- 110 років від дня народження **Федора Мусійовича Соболя** (1895–1973), українського диригента
- 75 років від дня народження **Юрія Івановича Лосєва** (1930), вченого в галузі автоматизованих систем управління
- 16 лютого – 65 років від дня народження **Павла Абрамовича Тайбера** (1940), українського графіка
- 18 лютого – 115 років від дня народження **Володимира Михайловича Корецького** (1890–1984), українського вченого-юриста. У 1920-х рр. був одним з організаторів Харківського юридичного інституту
- 105 років від дня народження **Оксани Андріївни Петрусенко** (1900–1940), української співачки
- Див.: Література к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 8–10.*
- 105 років від дня народження **Валентина Івановича Пушкарьова** (1900–1966), українського архітектора
- 19 лютого – 95 років від дня народження **Миколи Олександровича Соболя** (1910–1991), українського державного і громадського діяча. У 1954–1958 рр. – директор Харківського паровозобудівного заводу
- 21 лютого – 90 років від дня народження **Євгена Михайловича Ліфшиця** (1915–1985), українського фізика-теоретика
- 21 лютого – 100 років від дня народження **Дмитра Васильовича Нитченка** (Чуба) (1905–1995), письменника української діаспори
- 25 лютого – 165 років від дня смерті **Мелетія Леонтовича** (1784–1840), архієпископа Харківського і Охтирського
- 27 лютого – 35 років від дня народження **Сергія Черняєва** (1970–2002), українського поета
- 28 лютого – 110 років від дня народження **Майка Йогансена** (1895–1937), українського прозаїка, поета, літературознавця
- 5 березня – 125 років від дня народження **Сергія Натановича Бернштейна**

(1880–1968), українського математика, засновника наукової школи в Харківському університеті

- 75 років від дня народження **Володимира Терентійовича Зайцева** (1930–1999), українського клініциста-хірурга, вченого, педагога. Керував Харківським НДІ загальної та невідкладної хірургії

7 березня – 75 років від дня народження **Артура Петровича Яреценка** (1930), українського мовознавця

8 березня – 105 років від дня народження **Софії Володимирівни Федорцевої** (1900–1988), актриси Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т.Шевченка
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 20–21.

12 березня – 130 років від дня народження **Василя Родіоновича Петрова** (1875–1937), російського оперного співака, уродженця с. Олексіївка Зміївського повіту Харківської губернії

13 березня – 125 років від дня народження **Олексія Опанасовича Кокеля** (1880–1956), українського художника і педагога

15 березня – 70 років від дня народження **Олександра Степановича Болотських** (1935), українського вченого, доктора сільськогосподарських наук, професора, ректора Харківського аграрного університету ім. В.В.Докучаєва

24 березня – 105 років від дня народження **Івана Семеновича Козловського** (1900–1993), українського і російського співака
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1985 год. – Х., 1984. – С. 14.

25 березня – 80 років від дня народження **Сергія Івановича Івченка** (1925–1984), українського прозаїка

30 березня – 155 років від дня народження **Михайла Михайловича Корякіна** (1850–1897), російського оперного співака, уродженця с. Кочеток Харківської губернії

4 квітня – 70 років від дня народження **Валентини Ілларіонівни Астахової** (1935), вченого-історика, педагога, професора, доктора історичних наук, ректора Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»

7 квітня – 100 років від дня народження **Миколи Андрійовича Частія** (1905–1962), українського співака. Був солістом Харківського театру опери та балету ім. М.В.Лисенка у 1927–1935 рр.

- 55 років від дня народження **Леоніда Васильовича Тома** (1950), українського поета
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 21–22.

- 12 квітня – 65 років від дня народження **Анатолія Антоновича Перерви** (1940), українського поета, журналіста
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 22–24.
- 17 квітня – 110 років від дня народження **Олександра Веніаміновича Хвостенка-Хвостова** (1895–1968), українського художника, графіка
- 18 квітня – 100 років від дня народження **Валентини Миколаївни Чистякової** (1905–1984), української актриси, дружини Леся Курбаса
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1980 год. – Х., 1979. – С. 13–14.
- 20 квітня – 100 років від дня народження **Євгена Овксентійовича Лимаря** (1905–1972), українського архітектора і художника
- 21 квітня – 95 років від дня народження **Володимира Миколайовича Нахабіна** (1910–1967), українського композитора, педагога, диригента
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1980 год. – Х., 1979. – С. 12–13.
- 6 травня – 95 років від дня смерті **Бориса Дмитровича Грінченка** (1863–1910), українського письменника, педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1998 рік. – Х., 1997. – С. 29–32.
Людина енциклопедичного обдарування: Пам'ятка читачеві. – Х., 2003. – 14 с,
- 9 травня – 70 років від дня народження **Ігоря Аркадійовича Цвєткова** (1935–2000), російського композитора
- 12 травня – 130 років від дня народження **Якова Феофановича Чепіги-Зеленкевича** (1875–1938), українського педагога і освітянського діяча. У 1928–1934 рр. працював в НДІ педагогіки УРСР (Харків)
- 13 травня – 145 років від дня народження **Костянтина Івановича Рубинського** (1860–1930), українського бібліотекознавця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 25–26.
- 14 травня – 155 років від дня народження **Івана В'ячеславовича Нетушила** (1850–1928), українського історика, філолога. У 1912–1919 рр. – ректор Харківського університету
- 15 травня – 160 років від дня народження **Іллі Ілліча Мечникова** (1845–1916), російського і українського біолога, основоположника ембріології, порівняльної патології, імунології та мікробіології. Лауреат Нобелівської премії 1908 року
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000

рік. – Х., 1999. – С. 26–28.

- 16 травня – 105 років від дня народження **Хани Миронівни Левіної** (1900–1969), української поетеси
- 21 травня – 110 років від дня народження **Костянтина Євгеновича Богуславського** (1895–1943), українського композитора, хорового диригента, співака
- 90 років від дня народження **Костянтина Федоровича Ольшанського** (1915–1944), Героя Радянського Союзу, уродженця смт Приколотне Великобурлуцького району
- 22 травня – 165 років від дня народження **Марка Лукича Кропивницького** (1840–1910), українського драматурга, актора, режисера та театрального діяча
- Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 10–11.*
- 25 травня – 100 років від дня народження **Олександра Євдокимовича Корнійчука** (1905–1972), російського драматурга, кіносценариста, громадського діяча. На початку 1930-х рр. жив у Харкові, працював на харківській кіностудії
- 26 травня – 115 років від дня народження **Григорія Львовича Дермана** (1890–1983), українського патологоанатома. За його ініціативою в Харкові у 1960-х рр. вперше в Україні був організований перинатальний центр
- 30 травня – 135 років від дня народження **Митрофана Семеновича Федорова** (1870–1942), українського і російського живописця, одного з організаторів і викладачів (1902–1913) Харківського художнього училища
- Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1980 год. – Х., 1979. – С. 8–9.*
- 1 червня – 65 років від дня народження **Юрія Анатолійовича Мамакіна** (1940), російського прозаїка
- 3 червня – 80 років від дня народження **Анатолія Васильовича Ефроса** (1925–1987), російського режисера, уродженця Харкова
- 5 червня – 110 років від дня народження **Михайла Омеляновича Ялового** (1895–1937), українського поета, прозаїка
- 80 років від дня народження **Володимира Олексійовича Реусова** (1925), українського вченого в галузі будівництва, Почесного громадянина Харкова (2000)
- 8 червня – 85 років від дня народження **Івана Микитовича Кожедуба** (1920–1991), Героя Радянського Союзу, Почесного громадянина Чугуєва, Куп'янська
- 9 червня – 55 років від дня народження **Володимира Петровича**

Семиноженка (1950), українського вченого-фізика, народного депутата України

- 11 червня* – 105 років від дня народження **Петра Івановича Демчука** (1900–1937), українського філософа. З 1925 р. жив у Харкові, професор Харківського університету радянського будівництва і права
- 17 червня* – 105 років від дня народження **Митрофана Тодейовича Кононенка** (1900–1965), українського актора. З 1923 р. – актор Харківського драматичного українського театру ім. Т.Шевченка
- 18 червня* – 90 років від дня народження **Леоніда Івановича Чернова** (1915–1990), українського живописця, графіка
- 21 червня* – 75 років від дня народження **Анатолія Васильовича Калабухіна** (1930), українського диригента і педагога
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 28–29.
- 24 червня* – 95 років від дня народження **Івана Івановича Неходи** (1910–1963), українського поета
- 27 червня* – 105 років від дня народження **Олександра Івановича Сердюка** (1900–1988), українського актора, режисера, педагога
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 12–13.
- 95 років від дня народження **Павла Федоровича Батицького** (1910–1984), воєначальника, Героя Радянського Союзу, маршала
- 29 червня* – 140 років від дня народження **Петра Васильовича Щепкіна** (1865–1941), українського педагога. З 1890 р. вчителював у 2-й Липецькій школі і до кінця життя був її директором
- 135 років від дня смерті **Амвросія Лук'яновича Метлинського** (1814–1870), українського поета, перекладача, етнографа
- 85 років від дня народження **Андрія Федоровича Чернишова** (1920–1991), критика, літературознавця
- 2 липня* – 180 років від дня народження **Володимира Степановича Александрова** (1825–1894), українського поета, перекладача, фольклориста
- 110 років від дня народження **Олександра Семеновича Чишка** (1895–1976), українського і російського композитора, співака
- 3 липня* – 110 років від дня народження **Марка Йосиповича Рейзена** (1895–1992), російського співака. У 1921–1925 рр. – соліст Харківської опери
- 7 липня* – 105 років від дня народження **Юрія Корнійовича Смолича** (1900–1976), українського прозаїка, публіциста, критика. 1923–1941 рр. – харківський період життя письменника
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000

рік. – X., 1999. – С. 29–31.

- 10 липня – 105 років від дня народження **Петра Степановича Погребняка** (1900–1976), українського вченого в галузях лісництва, екології рослин і ґрунтознавства. Народився в с. Волохів Яр Зміївського району Харківської області. У 1924 році закінчив Харківський сільськогосподарський інститут
- 12 липня – 90 років від дня народження **Петра Тимофійовича Тронька** (1915), українського історика, Героя України (2000), Почесного громадянина Харкова (2002)
- 18 липня – 160 років від дня народження **Олександра Івановича Кирпичникова** (1845–1930), українського вченого-філолога
- 19 липня – 160 років від дня народження **Іллі Ілліча Слатіна** (1845–1931), українського і російського музичного діяча, піаніста, педагога, диригента
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – X., 1994. – С. 13–14
- 65 років від дня народження **Валентина Савича Бібика** (1940–2003), українського композитора
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – X., 1999. – С. 31–34.
- 27 липня – 135 років від дня народження **Володимира Матвійовича Маковського** (1870–1941), українського радянського вченого у галузі турбобудування
- 28 липня – 125 років від дня народження **Володимира Кириловича Винниченка** (1880–1951), українського прозаїка, драматурга, публіциста, політичного діяча
- 110 років від дня народження **Валентина Григоровича Костенка** (1895–1960), українського композитора, педагога, музикознавця
- 29 липня – 105 років від дня народження **Івана Івановича Бакуліна** (1900–1942), Героя Радянського Союзу, секретаря підпільного обкому КП(б)У
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – X., 1989. – С. 13–14.
- 30 липня – 75 років від дня народження **Романа Олександровича Левіна** (1930), російського поета, прозаїка
Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – X., 1989. – С. 14–15
- 1 серпня – 105 років від дня народження **Олександра Івановича Копиленка** (1900–1958), українського письменника
- 3 серпня – 75 років від дня народження **Миколи Сидоровича Пушкаря** (1930–1995), українського кріобіолога

- 4 серпня – 110 років від дня народження **Бориса Никаноровича Тютюнникова** (1895–1985), українського вченого в галузі технології жирів
- 5 серпня – 95 років від дня народження **Марії Петрівни Нестеренко** (1910–1941), льотчиці, уродженки сел. Буди Харківської області
- 6 серпня – 80 років від дня народження **Володимира Гавриловича Крайниченка** (1925–1964), українського режисера
- 9 серпня – 115 років від дня народження **Пантелеймона Івановича Свистуна** (1890–1938), громадського і державного діяча, начальника будівництва, директора ХТЗ у 1930-х рр.
- 11 серпня – 125 років від дня смерті **Івана Дмитровича Сірка** (?–1780), отамана запорізьких козаків II половини XVII ст. Народився у с. Мерефа Харківської області
- 14 серпня – 85 років від дня народження **Лева Яковича Лівшиця** (1920–1965), російського літературознавця, критика
- 15 серпня – 100 років від дня народження **Володимира Никифоровича Гавриленка** (1905–1995), українського прозаїка
- 85 років від дня смерті **Христини Данилівни Алчевської** (1841–1920), українського педагога, діяча народної освіти
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1991 год. – Х., 1990. – С. 7–8
- 24 серпня – 125 років від дня народження **Олександра Георгійовича Молокіна** (1880–1951), українського архітектора, інженера
- 27 серпня – 145 років від дня народження **Євгена Михайловича Гаршина** (1860–1935), літературного критика, письменника
- 115 років від дня народження **Дмитра Петровича Святополк-Мирського** (1890–1939), поета, критика
- 29 серпня – 80 років від дня народження **Марлени Давидівни Рахліної** (1925), поетеси
- 3 вересня – 75 років від дня народження **Віктора Петровича Тимченка** (1930), поета
Див.: Харківському поету В.П.Тимченку – 65: Пам'ятка читачеві / Харк. обл. б-ка. – Х., 1995
- 6 вересня – 105 років від дня народження **Миколи Федоровича Наконечного** (1900–1981), українського мовознавця
- 70 років від дня народження **В'ячеслава Сергійовича Палкіна** (1935), українського диригента, засновника Харківського камерного хору обласної філармонії
- 8 вересня – 60 років від дня народження **Володимира Петровича Фокіна** (1945), режисера, уродженця Харкова

- 10 вересня – 120 років від дня народження **Олександра Володимировича Палладіна** (1885–1972), українського біохіміка, засновника української школи біохімії
- 90 років від дня народження **Олександра Федоровича Кравцова** (1915–1983), поета
- 15 вересня – 135 років від дня народження **Лева Петровича Штейнберга** (1870–1945), українського і російського диригента, композитора. У 1924–1926 рр. – головний диригент Харківської опери
- 19 вересня – 300 років від дня народження **Йоасафа Горленка** (1705–1754), церковного діяча, письменника, який сприяв розвитку Харківського колегіуму
- 230 років від дня народження **Василя Васильовича Орлова-Денисова** (1775–1844), героя війни 1812 р., відомого в Харкові благодійністю (заснував перший в місті дитячий притулок)
- 20 вересня – 130 років від дня смерті **Фердінанда Георгійовича Бергера** (?–1875), українського режисера, антрепренера, співака, за ініціативи якого у 1874 р. в Харкові було засновано стаціонарний оперний театр
- 22 вересня – 170 років від дня народження **Олександра Опанасовича Потебні** (1835–1891), українського філолога, мовознавця, фольклориста, етнографа
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 15–21.
- 23 вересня – 95 років від дня народження **Івана Івановича Денисенка** (1910), американського художника українського походження. Народився в м. Барвінкове Харківської області. У жовтні 2000 р. рішенням Вченої ради державної академії дизайну і мистецтва його було обрано Почесним професором кафедри живопису
- 24 вересня – 70 років від дня народження **Леоніда Генріховича Фрізмана** (1935), літературознавця
- 26 вересня – 65 років від дня народження **Світлани Іванівни Коливанової** (1940), артистки балету, Почесного громадянина Харкова (2002)
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 22–23.
- 29 вересня – 100 років від дня народження **Віктора Семеновича Андрєєва** (1905–1988), українського та російського архітектора
- 75 років від дня смерті **Іллі Юхимовича Рєпіна** (1844–1930), російського живописця
Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1994 рік. – Х., 1993. – С. 11–19
- 1 жовтня – 65 років від дня народження **Олега Миколайовича Батова**

(1940), українського актора. У 1968–1970 рр. працював у Харківському драматичному театрі ім. Т.Шевченка

6 жовтня – 80 років від дня народження **Марка Івановича Богославського** (1925), поета, літературознавця

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 34.

8 жовтня – 160 років від дня народження **Віктора Львовича Кирпичова** (1845–1913), вченого в галузі механіки, опору матеріалів. В 1885–1898 рр. – ректор Харківського технологічного інституту

9 жовтня – 120 років від дня народження **Володимира Юхимовича Свідзінського** (1885–1941), поета, критика, перекладача

12 жовтня – 75 років від дня народження **Радія Федоровича Полонського** (1930), прозаїка і драматурга

Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 16–17.

14 жовтня – 65 років від дня народження **Олександра Олександровича Сердюка** (1940), українського кіноактора

15 жовтня – 60 років від дня народження **Віктора Степанович Бойка** (1945), поета

18 жовтня – 135 років від дня народження **Володимира Васильовича Різниченка** (1870–1932), українського геолога, художника та поета

– 120 років від дня народження **Миколи Михайловича Баженова** (1885–1962), вченого-філолога

21 жовтня – 95 років від дня народження **Поліни Володимирівни Куманченко** (1910–1992), актриси. У 1937–1961 рр. працювала в Харківському драматичному театрі ім. Т.Шевченка

22 жовтня – 135 років від дня народження **Івана Олексійовича Буніна** (1870–1953), прозаїка, поета, перекладача. Деякий час жив і працював на Україні, бував у Києві, Одесі, Полтаві. В Харкові жив у 1887–1889 рр. разом з братом Юлієм

– 125 років від дня народження **Віктора Павловича Протопопова** (1880–1957), українського психіатра та фізіолога. У 1923–1944 рр. працював в медичних установах Харкова

25 жовтня – 150 років від дня народження **Дмитра Івановича Яворницького** (1855–1940), історика, археолога, етнографа, фольклориста, письменника

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 25–27.

– 145 років від дня народження **Миколи Семеновича Самокиша** (1860–1913), живописця та графіка

Див.: Литература к знаменательным и памятным датам Харьковщины на 1990 год. – Х., 1989. – С. 18–21.

27 жовтня – 70 років від дня народження **Віталія Миколайовича Куликова** (1935), українського художника

30 жовтня – 185 років від дня народження **Івана Герасимови Харитоненка** (1820–1891), українського промисловця, мецената. У 1884 р. пожертвував кошти на будівництво триповерхового будинку для гуртожитку студентів Харківського університету

– 180 років від дня народження **Дмитра Івановича Безперчого** (1825–1913), живописця

Див.: Календар знаменних та пам'ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 24–25.

2 листопада – 65 років від дня народження **Анатолія Олександровича Бугайця** (1940), генерального директора НВО “Турбоатом”, Героя України (2002 р.)

3 листопада – 95 років від дня народження **Віктора Семеновича Довбищенка** (1910–1953), українського режисера, педагога

12 листопада – 70 років від дня народження **Людмили Марківни Гурченко** (1935), кіноактриси, Почесного громадянина Харкова (1999)

12 листопада – 120 років з дня народження **Михайла Івановича Ситенка** (1885–1940), видатного українського ортопеда-травматолога

15 листопада – 205 років від дня народження **Андрія Євгеновича Розена** (1800–1884), декабриста, громадського діяча

– 110 років від дня народження **Володимира Зеновича Гжицького** (1895–1973), українського прозаїка. У 1919–1933 рр. жив і працював у Харкові

16 листопада – 105 років від дня народження **Ніни Василівни Тамарової** (1900–1983), актриси

Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1985 год. – Х., 1984. – С. 15–16.

– 90 років від дня народження **Григорія Олексійовича Томенка** (1915–1994), українського живописця

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 35.

17 листопада – 75 років від дня народження **Георгія Борисовича Авер'янова** (1930–1991), віолончеліста

- 25 листопада – 80 років від дня народження **Юрія Дмитровича Бедзика** (1925), письменника
- 120 років від дня народження **Григорія Олександровича Авлова** (1885–1960), режисера, театрального діяча. У 1921–1922 рр. очолював героїчний театр у Харкові, де вперше в Україні поставив “Містерію–Буфф” В.В.Маяковського
- 30 листопада – 70 років від дня народження **Всеволода Костянтиновича Чайкіна** (1935), українського актора
- 1 грудня – 100 років від дня народження **Олексія Івановича Полторацького** (1905–1977), українського письменника, публіциста
- 3 грудня – 95 років від дня народження **Бориса Михайловича Сивоволова** (1910–1992), літературознавця
- 5 грудня – 60 років від дня народження **Ніни Іванівни Русланової** (1945), актриси, народилася в м. Богодухові Харківської області
- 9 грудня – 115 років від дня народження **Миколи Антоновича Плевака** (1890–1941), українського літературознавця, бібліографа, уродженця смт Дворічна Харківської області
- 10 грудня – 135 років від дня народження **Миколи Андрійовича Артем’єва** (1870–1948), українського вченого в галузі електротехніки. За його проектами було споруджено в Харкові у 1911–1915 рр. центральну електростанцію і створено міську електричну мережу
- 17 грудня – 115 років від дня народження **Миколи Миколайовича Кулешова** (1890–1968), ботаніка
Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1980 год. – Х., 1979. – С. 24–25.
- 18 грудня – 170 років від дня народження **Петра Павловича Дурново** (1835–1919), харківського губернатора, Почесного громадянина Харкова. Харків завдячений йому заснуванням Олександрівської лікарні, будівництвом кам’яних сходів з Університетської Гірки
- 80 років від дня народження **Миколи Івановича Печеніжського** (1925–1998), драматурга
- 65 років від дня народження **Савелія Яковича Ципіна** (1940–2001), прозаїка, драматурга
Див.: Календар знаменних та пам’ятних дат Харківщини на 1995 рік. – Х., 1994. – С. 28–33.
- 21 грудня – 100 років від дня народження **Миколи Володимировича Дукіна** (1905–1943), прозаїка
- 24 грудня – 100 років від дня народження **Антон Карлович Вальтера**

(1905–1965), видатного фізика, засновника школи ядерної фізики в Харківському університеті

27 грудня – 115 років від дня народження **Василя Ємця** (1890–1982), українського кобзаря

30 грудня – 85 років від дня народження **Євгена Захаровича Трегуба** (1920–1984), українського живописця

31 грудня – 130 років від дня народження **Бориса Карловича Яновського** (1875–1933), українського композитора, диригента, музичного критика

– 95 років від дня народження **Валентини Степанівни Гризодубової** (1910–1993), льотчиці, Героя Радянського Союзу

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 36–38.

Цього року виповнюється:

– 270 років від дня народження **Івана Семеновича Саблукова** (1735–?), живописця і педагога

Див.: Календарь знаменательных и памятных дат Харьковщины на 1985 год. – Х., 1984. – С. 19.

– 255 років від дня народження **Петра Антоновича Ярославського** (1750–1810), архітектора, автора проектів планування Харкова та інших міст губернії

– 210 років від дня народження **Людвіга Юрійовича Млотковського** (1795–1855), актора, режисера, антрепренера. У 1843 р. збудував у Харкові театральне приміщення, де відкрив першу театральну школу

– 195 років від дня народження **Федора Івановича Данилова** (1810–1885), українського архітектора. 30 років перебував на посаді епархіального архітектора Харківської губернії

– 170 років від дня народження **Олексія Кириловича Алчевського** (1835–1901), промисловця, банкіра, мецената, родоначальника сім'ї українських діячів культури

– 165 років від дня народження **Марії Дмитрівни Расвської-Іванової** (1840–1912), живописця і педагога

Див.: Календар знаменних і пам'ятних дат Харківщини на 2000 рік. – Х., 1999. – С. 38–39.

– 145 років від дня народження **Олександра Михайловича Варяниціна** (1860–1914), військового інженера, теоретика української архітектури, живописця

– 145 років від дня народження **Юхима Мусійовича Бабецького** (1860–1916), театального критика, драматурга. У 1901–1916 рр. працював у журналі “Театр и искусство”, вів постійну рубрику

“Харківські листи”

- 140 років від дня народження **Миколи Федоровича фон-Дітмара** (1865–1919), українського підприємця, одного з організаторів економіки Української держави. З 1893 р. жив у Харкові, обирався гласним Харківської Міської Думи
- 135 років від дня народження **Петра Васильовича Величка** (1870–1942), українського архітектора
- 130 років від дня народження **Володимира Яковича Рубашкіна** (1875–1932), вченого-анатома, засновника українського протозойного інституту в Харкові
- 110 років від дня народження **Василя Михайловича Жаботинського** (1895–1984), українського гігієніста, автора першого підручника з комунальної гігієни, зав. кафедри комунальної гігієни в Харківському медичному інституті
- 105 років від дня народження **Марка Абрамовича Новосельського** (1900–1937), українського скульптора
- 100 років від дня народження **Володимира Федоровича Нерубенка** (1905–1944), українського графіка

Розділ III.

**МАТЕРІАЛИ НА ДОПОМОГУ ВІДЗНАЧЕННЯ ЗНАМЕННИХ
І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ НА 2005 РІК.**

**140 років від дня
народження Михайла
Івановича Туган-
Барановського**

Туган-Барановський Михайло Іванович, український учений-економіст, історик, політичний діяч. Народився 20 січня 1865 р. у с. Солоне Харківської губернії в українсько-татарській дворянській родині. У 1884–1890 рр. навчався в Харківському університеті: закінчив фізико-математичний і юридичний факультети. У 1892 р. був у відрядженні в Англії, де збирав матеріали для дисертації. Магістр (1894) і доктор (1898) політекономії.

Працював на кафедрі політекономії Санкт-Петербурзького університету. З 1906 р. був головним редактором журналу «Вестник кооперации», згодом редагував серійне видання «Новые идеи в экономике». У 1901–1905 рр. жив на Полтавщині, співпрацював із земськими установами. В 1917 р. переїхав до Києва. У період Української революції брав активну участь у формуванні

українських фінансових інституцій. З вересня 1917 р. призначений генеральним секретарем фінансів в УЦР. З липня 1919 р. – редактор журналу “Українська кооперація”. У липні–вересні 1918 р. працював у комісії з вироблення законопроекту про заснування Української академії наук. З 22 листопада 1920 р. М.І.Туган-Барановський дійсний член УАН. У період Директорій УНР входив до складу спеціальної комісії, яка розробляла проект проведення грошової реформи. У січні 1919 р. призначений радником з економічних питань делегації УНР на Паризькій мирній конференції 1918–1919 рр.

М.І.Туган-Барановський – автор праць з економічної теорії («Промышленные кризисы в современной Англии, их причины и влияние на народную жизнь» (1894); «Русская фабрика в прошлом и настоящем» (1898) та ін.), історії економічних доктрин («Очерки по истории политической экономии» (1901), «Теоретические основы марксизма» (1905) та ін.), з теоретичних засад кооперативного руху (“Социальные основы кооперации» (1916), «Кооперація, її природа і мета” (1919) та ін.), підручників (“Основы политической экономии» (1924)), біографічних нарисів (“Прудон, его жизнь и деятельность” (1891), “Д.С.Милль, его жизнь и ученая литературная деятельность” (1892). У 1914–1916 рр. разом з М.Грушевським, М.Ковалевським, А.Кримським та ін. брав участь у підготовці енциклопедичного довідника “Украинский народ в его прошлом и настоящем».

Помер Туган-Барановський 21 січня 1919 р. у дорозі, на станції поблизу Одеси, прямуючи у складі урядової делегації до Парижу.

Біографічні довідки:

Білодід В. Туган-Барановський Михайло Іванович / В.Білодід // Філософська думка в Україні: Біобібліогр. слов. – К., 2002. – С. 194–195.

Павлишин О. Туган-Барановський Михайло Іванович / О.Павлишин // Довідник з історії України. – К., 2001. – С. 754–755.

Туган-Барановський Михайло Іванович // Провідники духовності в Україні: Довідник. – К., 2003. – С. 675–676.

Праці М.І.Туган-Барановського:

Політична економія: Курс популярний / М.І.Туган-Барановський. – К.: Наук. думка, 1994. – 264 с.

Про М.І.Туган-Барановського:

Злупка С.М. Інституційно-інвестиційна теорія Михайла Туган-Барановського та її вплив на світову інвестологію / С.М.Злупко // Фінанси України. – 2004. – № 4. – С. 3–16.

Злупко С. Його визнав світ / С.Злупко // Слобід. край. – 1996. – 27 черв.

Кучин С.П. Проблема державного регулювання економіки в період становлення ринкових відносин в Україні у працях М.І.Туган-Барановського / С.П.Кучин // Вісн. Харк. акад. культури: Зб. наук. праць. – Х., 2001. – Вип. 6. – С. 133–138.

Лісовенко М. Загрозу він побачив першим / М.Лісовенко // Уряд. кур'єр. – 2002. – 25 трав. – С. 12.

Лісовенко М. Повернення сина / М.Лісовенко // Уряд. кур'єр. – 2003. – 28 листоп. – С. 9.

Снаговський М. Спогади про майбутнє, або Що заповідав нам видатний український вчений-економіст М.І.Туган-Барановський / М.Снаговський // Слобід. край. – 2003. – 16 січ.

Туровська Л. Лицар думки й честі / Л.Туровська // Демокр. Україна. – 2004. – 30 берез.

325 років від дня смерті

11 серпня –

Івана Дмитровича

Сірка

Сірко Іван Дмитрович, український політичний військовий діяч другої половини XVII ст., кошовий отаман Запорізької Січі. Народився у слободі Мерефа на Харківщині (між 1605–1610 рр.). Перша історична згадка про І.Сірка відноситься до 1646 р., коли він очолював козацький загін, що перебував на службі у французького короля. Вісім разів обирався кошовим отаманом Запорізької Січі.

Учасник Національно-визвольної війни під проводом Б.Хмельницького (1648–1657 рр.). З 1665 р. – харківський полковник. Неприязно ставився до московських воєвод і тому мешкав не у полковому місті, де розташовувалася також воєводська резиденція, а поблизу, на своєму хуторі Сірківці та в Мерефі. У березні 1668 р. І.Сірко підняв повстання проти царського уряду в містах Харківського полку – Маяцьку, Змієві, Валках, Мерефі. Перейшов до гетьмана П.Дорошенка. Деякий час підтримував гетьмана П.Дорошенка, але після укладення воєнно-політичного союзного договору Гетьманщини з Туреччиною виступив проти нього. В 1676 р., під час зречення П.Дорошенка, І.Сірко прийняв від нього гетьманські клейноди. Боровся проти турецько-татарських військ і загонів Ю.Хмельницького під час Чигиринських походів 1677–1678 рр.

Помер Іван Дмитрович на хуторі Грушівка (тепер Іллінка Томаківського району Дніпропетровської області). Похований 12 серпня 1680 року поблизу

Запорізької Січі (неподалік с. Капулівки Нікопольського району Дніпропетровської області)

Сірко – один із найулюбленіших народних героїв, йому присвячено багато козацьких дум, народних пісень, переказів, легенд. З його ім'ям пов'язаний переказ про дотепний лист запорожців турецькому султану, що став сюжетом для відомої картини І.Рєпіна.

Пам'ятник Івану Дмитровичу Сірку було встановлено у Мерефі 30 квітня 1993 р.

Біографічні довідки:

Сірко Іван Дмитрович // Український Радянський Енциклопедичний Словник. – К., 1987. – Т. 3. – С. 223.

Маслійчук В. Сірко Іван Дмитрович / В.Маслійчук, Р.Шуст // Довідник з історії України. – К., 2001. – С. 754–755.

Сірко Іван Дмитрович // Провідники духовності України: Довідник / За ред. Ф.І.Кураса. – К., 2003. – С. 96–97.

Про І.Д.Сірка:

Горовий В.І. Кошовий отаман Іван Сірко / В.І.Горовий // Наш край. – 1991. – 10 груд.; Ленінець. – 1992. – 11 січ.

Гусак С. Іван Сірко – щит от татар / С.Гусак // Веч. Харків. – 2002. – 12 нояб.

Гумен Ю. Іван Сірко: Міфи і реальність / Ю.Гумен // Визвол. шлях. – 2000. – № 5. – С. 25–33.

Кисіль М. Козаки / М.Кисіль // Промінь. – 1992. – 3 січ.

Кошовий отаман (Іван Сірко) // Котляр М.Ф. Історія в життєписах / М.Ф.Котляр, В.А.Смолій. – К., 1994. – С. 227–237.

Маслійчук В.Л. ALTERA PATRIA: Нотатки про діяльність Івана Сірка на Слобідській Україні / В.Л.Маслійчук. – Х.: Харк. приват. музей міської садиби, 2004. – 70 с.

Медвідь В. Як жив і коли помер Іван Сірко / В.Медвідь // Слобід. край. – 2003. – 30 серп.

Нестерук В. Судьба кошевого / В.Нестерук // Деловая жизнь. – 1995. – № 10. – С. 36; Событие. – 2001. – Сент. (№ 38). – С. 10.

Пепа В. Упокій Івана Сірка / В.Пепа // Слово просвіти. – 2000. – 10 жовт. – С. 14–15; Наук. світ. – 2001. – № 1. – С. 26–29.

Романов К. Пройшло все, одна слава зосталася...: [Про встановлення пам'ятника І.Сірку в Мерефі] / К.Романов // Краєзнавство. – 1995. – № 1/4. – С. 69–71.

Саратов І. Іван Дмитрович Сірко – перший Харківський полковник / І.Саратов // Березіль. – 1993. – № 5/6. – С. 150–184.

Тараненко М. Легендарний отаман з Мерефи / М.Тараненко // Слобід. край. – 1997. – 27 берез.

Шудря М. А за писаря – академік, або Чи знав грамоту козацький отаман Іван Сірко? / М.Шудря // Наш край. – 1992. – 22 трав.

Яворницький Д.І. Іван Дмитрович Сірко, славний кошовий отаман війська запорізьких низових козаків / Д.І.Яворницький. – Д.: Промінь, 1990. – 196 с.

Яковлев А. Кошовий отаман Іван Сірко / А.Яковлев // Червона зірка. – 1991. – 12 груд.

І.Д.Сірко в художній літературі:

Кулаковський В. Іван Сірко: Роман / В.Кулаковський. – К.: Молодь, 1992. – 320 с.

Малик В.К. Таємний посол: Тетралогія. В 2 т. / В.К.Малик. – К.: Дніпро, 2002.

Мушкетик Ю. Яса: Роман / Ю.Мушкетик. – К.: Дніпро, 1990. – 831 с.

100 років від дня народження

15 серпня – Володимира Никифоровича

Гавриленка

Гавриленко Володимир Никифорович, український радянський письменник. Народився 15 серпня 1905 р. в м. Херсоні в сім'ї агронома. У 1929–1932 рр. навчався в Харківському інституті педагогічної профосвіти. Керував літературною групою “Трактор”, був редактором однойменного літературного журналу (1930–1934). Учасник Великої Вітчизняної війни. Друкується з 1929 р.

Перша збірка оповідань “Портрети друзів” вийшла у 1935 р. Романи “Щирість” (1941), “Максим Попелюх” (1957) – про життя і працю робітників радгоспів. Нариси, написані В.Н.Гавриленком на фронті, увійшли до збірника “Безсмертя” (1943). Героями творів письменника “Москвичка Тоня” (1954), “Хто дорогий для мене” (1964), “Коли приходиться щастя” (1965) є переважно радянська молодь. У 1948 р. на сцені Харківського театру опери та балету ім. М.В.Лисенка був поставлений балет “Данко” (лібрето В.Н.Гавриленка, муз. В.Нахабіна).

Член Союзу письменників України з 1941 р.
Помер Володимир Никифорович Гавриленко в 1995 р. в Харкові.

Біографічні довідки:

Бурбела В.А. Гавриленко Володимир Никифорович / В.А.Бурбела // Українська літературна енциклопедія. – К., 1988. – Т. 1. – С. 371.

Володимир Гавриленко // Письменники Радянської України: Біобібліогр. довід. – К., 1988. – С. 124.

Твори В.Н.Гавриленка:

Вибране / В.Н.Гавриленко. – Х.: Прапор, 1965. – 453 с.

Максим Попелюх: Роман / В.Н.Гавриленко. – Х.: Обл. вид., 1957. – 254 с.

Москвичка Тоня: Повість / В.Н.Гавриленко. – Х.: Кн.-газ. вид-во, 1954. – 135 с.

Портрети друзів / В.Гавриленко. – Х.: Укр. робітник, 1935. – 64 с.

Коммунисты: Рассказы о героях / В.Н.Гавриленко. – Х.: Кн. изд-во, 1963. – 195 с.

Рец.: Шаповал Н. Книга, которая учит / Н.Шаповал // Крас. знамя. – 1963. – 4 сент.

Кто дорог мне: Киноповесть и рассказы / В.Н.Гавриленко. – Х.: Прапор, 1964. – 215 с.

* * *

Незабываемое: [О Всесоюз. Шевчен. празднике “В семье новой, вольной”] / В.Н.Гавриленко // Крас. знамя. – 1988. – 11 мая.

Перший студентський: Студенти Харкова на буд-ві тракт. з-ду / В.Гавриленко // Прапор. – 1988. – № 10. – С. 142–146.

С “лейкой” и блокнотом: [О писателях-воинах, сражавшихся за Харьков / В.Н.Гавриленко // Крас. знамя. – 1986. – 21 авг.

Сонце сяє для нас: [Публіцистика] / В.Гавриленко // Прапор. – 1971. – № 3. – С. 9–26.

Тридцять років тому: Спогади про перші дні війни / В.Гавриленко // Прапор. – 1971. – № 6. – С. 57–70.

Про В.Н.Гавриленка:

Гавриленко В.Н. “Все було спокійно...”: [Про перші дні Великої Вітчизняної війни: Бесіда з письменником / Записав Б.Яницький] // Слобід. край. – 1991. – 22 черв.

Гавриленко В.Н. Дано творити: [Бесіда з прозаїком / Записала Н.Проторська] // Соціаліст. Харківщина. – 1980. – 10 серп.

Гавриленко В. Не жалеть себя: [Беседа с писателем / Записала И.Румянцева] // Крас. знамя. – 1985. – 15 авг.

Гавриленко В.Н. Сяйво подвигу: [Спогади письменника] / В.Н.Гавриленко // Соціаліст. Харківщина. – 1982. – 22 серп.

Герасименко Ю.Г. Володимир Гавриленко – 70 / Ю.Г.Герасименко // Літ. Україна. – 1975. – 19 серп.

Гавриленко Володимир Никифорович: [Некролог] // Літ. Україна. – 1995. – 30 берез.

80 років від дня народження

29 серпня – Марлени Давидівни

Рахліної

Рахліна Марлена Давидівна, поетеса, прозаїк. Народилася 29 серпня 1925 року в м. Ленінграді в сім'ї службовців. Закінчила Златоустську середню школу № 1. Навчалася у Харківському університеті на філологічному факультеті. Викладала у школах Харкова і області.

Член Національної спілки письменників України з 1992 р.

Автор поетичних збірок: “Дом для людей” (1965), “Маятник” (1967), “Надежда сильнее меня” (1990), «Другу в поколеньє» (1994), «Потерявшиеся стихи» (1996), «Октябрь на июль похожий» (2000), «Чаша» (2002). Провідна тема творчості – філософське осмислення життя.

Біографічні довідки:

Лазоренко М. Рахліна Марлена Давидівна / М.Лазоренко // Літературна Харківщина: Довідник. – Х., 1995. – С. 273.

Марлена Рахліна // Хрестоматія з літератури рідного краю. – Х., 2001. – С. 188.

Твори М.Д.Рахліної:

Дом для людей: [Стихи] / М.Д.Рахлина. – Х.: Прапор, 1965. – 39

Маятник: [Стихи] / М.Рахлина. – Х.: Прапор, 1968. – 75 с.

Потерявшиеся стихи: Кн. стихов / М.Д.Рахлина. – Х.: Фолио, 1996. – 177

* * *

«Весь бред моих четырнадцати лет...»; «Одиннадцать часов утра, звонок...»; «Пижон с глазами тоскующими...»; «Сдав на зрелость свой экзамен...»; «А прошлое – как старый дом...»; Разговор двух неистовых старушек; Произносить ли?: [Стихи] / М.Рахлина // Радуга. – 2001. – № 11/12. – С. 147–152.

Про М.Д.Рахліну:

Евса И. Тема любви и беды / И.Евса // Крас. знамя. – 1990. – 15 марта.

Ливоненко А. Достоинство поэта / А.Ливоненко // Время. – 1995. – 6 апр.

Минаков С. Моление о Чаше: [О новой кн. «Чаша»] / С.Минаков // Событие. – 2002. – Сент. (№ 37). – С. 11.

Рахлина М. «А все-таки я вам врала...»: [Беседа с харьк. поэтессой / Записал А.Муратов] // Журналист. – 1998. – № 13. – С. 10.

Сухарев Е. Неюбилейный этюд о поэте, боге и XX веке / Е.Сухарев // Время. – 2000. – 31 авг.

70 років від дня народження

6 вересня –

В'ячеслава Сергійовича

Палкіна

В'ячеслав Сергійович Палкін, український хоровий диригент, заслужений діяч мистецтв УРСР з 1988 року. Народився 6 вересня 1935 р. в с. Голубівка (тепер м. Кіровськ Луганської області). У 1960 р. закінчив Харківську консерваторію. У 1962–1975 рр. викладав у Харківському інституті культури, з 1978 р. – у Харківському інституті мистецтв.

В'ячеслав Сергійович – засновник (1980), художній керівник і головний диригент камерного хору Харківського обласного відділення Музичного товариства УРСР (з 1990 – Харківський камерний хор обласної філармонії).

Автор методичних розробок з теорії практики хорового співу. У 2003 р. В.С.Палкіну присуджено Національну премію України ім. Т.Шевченка за концертні програми 1998–2002 рр.

Біографічна довідка:

Гамкало І. Палкіни – В'ячеслав Сергійович / І.Гамкало // Мистецтво України: Біограф. довід. – К., 1997. – С. 460.

* * *

Про присудження Національної премії України ім. Т.Шевченка: Указ Президента України, 6 берез. 2003 р. № 199: [Серед нагороджених – Палкін В.С.] // Демокр. Україна. – 2003. – 14 берез.

Про В.С.Палкіна

Александрова Л. Музыка – празник души / Л.Александрова // Слобода. – 2000. – 16 июня.

Берденникова Е. Харьковская ветвь: [О концерте Харьк. камерного хора в Колонном зале им. Н.Лысенко] / Е.Берденникова // Зеркало недели. – 2003. – 15 февр. – С. 17.

Вахромеева Р. Харьковское форте / Р.Вахромеева // День. – 2003. – 14 февр. – С. 20.

Дрозд Н. Вечно молодое искусство / Н.Дрозд // Слобода. – 1999. – 26 окт.

Дубінін І. Перший концерт / І.Дубінін // Веч. Харків. – 1991. – 6 лют.

Кагарлицький М. Митець національного звучання / М.Кагарлицький // Слобід. край. – 2003. – 11 листоп.

Кононова О. Звучать передзвони надії / О.Кононова // Слобід. край. – 1997. – 14 січ.

Кравченко В. Размышления о хоре / В.Кравченко // Слобода. – 2000. – 15 февр. – С. 8.

Лашенко А. Хоровые «Перезвоны» Вячеслава Палкина / А.Лашенко // Время. – 2000. – 31 окт.

Серебрякова Є. Диригент хору В.С.Палкін / Є.Серебрякова // Веч. Харків. – 1988. – 27 лют.

70 років від дня

12 листопада –

народження Людмили

Марківни Гурченко

Гурченко Людмила Марківна російська актриса кіно і театру, співачка. Народилась 12 листопада 1935 р. у Харкові. Закінчила у 1958 р. ВДІК (майстерня С.А.Герасимова та Т.Ф.Макарової). У 1964–1966 рр. була актрисою театру "Современник", у 1966–1969 рр. – у Держконцерті, потім працювала за домовленістю. Багато знімалась у кіно. Перша ж роль Олени Крилової в музичній комедії "Карнавальна

ніч" (1956) принесла Л.М.Гурченко широку популярність. Але у другій половині 1960-х рр. на початку 1970-х рр. вона практично малопомітна, навіть продовжуючи зніматися, – аж до виходу у 1974 р. виробничої мелодрами "Старі стіни" (Держ. премія РРФСР, 1976). Л.М.Гурченко на той момент залишилася немовби вимкненою з великого кінематографу. Але у наступні десятиріччя вона стала однією з провідних актрис, виступаючи в зіркових, бенефісних ролях у різноманітних стрічках легкого жанру – від комедії до мюзиклів (телефільми "Солом'яний капелюшок", "Небесні ластівки", кінострічки "Мама", "Рецепт її молодості" та "Аплодисменти, аплодисменти"), а також у телевізійних бенефісах та спеціальних музичних програмах.

Людмила Марківна автор спогадів "Моє доросле дитинство" (1982), "Аплодисменти" (1987), "Люся, стоп!" (2004).

Народна актриса СРСР (1983), лауреат Державної премії Росії (1995), почесної премії "За талант і народне визнання" на фестивалі фестивалів у Санкт-Петербурзі" (1998). Звання "Почесний громадянин м. Харкова" присвоєно у 1999 р.

Біографічні довідки:

Гурченко Людмила Марківна // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 186.

Зоркая Н.М. Гурченко Людмила Марковна / Н.М.Зоркая // Кино: Энцикл. словарь. – М., 1986. – С. 109.

Гурченко Л.М. // Большой энциклопедический словарь. – М., 1991. – Т. 1. – С. 351.

Твори Л.М.Гурченко:

Аплодисменты: Повесть / Л.Гурченко. – М.: Современник, 1987. – 493 с.

Мое взрослое детство / Л.М.Гурченко. – М.: Молодая гвардия, 1982. – 285 с.

Про Л.Гурченко:

Кичин В.С. Людмила Гурченко / В.С.Кичин. – М.: Искусство, 1987. – 239 с.

* * *

Анничев А. Новое амплуа Людмилы Гурченко / А.Анничев // Веч. Харьков. – 2003. – 10 июня.

Біденко М. Названо Почесних громадян Харкова: [Серед нагороджених – Л.М.Гурченко] / М.Біденко // День. – 1999. – 28 серп. – С. 6.

Васюхин В. У нее лишь один недостаток: В остальном она безупречна / В.Васюхин // Огонек. – 1998. – № 48. – С. 33–39.

Волок Л. Сильная женщина, которой всегда – двадцать девять / Л.Волок // Аргументы и факты. – 1997. – № 48. – С. 19.

Голина М. «В Харькове меня называли выскочкой», – Призналась Л.Гурченко, представляя в родном городе автобиографическую книгу «Люся, стоп!» / М.Голина // День. – 2004. – 25 мая.

Григорьев И. Гурченко подарила землякам книгу: [На фестивале «Мир книги – 2004», который проходил в Харькове, Л.М.Гурченко презентовала свою кн. «Люся, стоп!»] / И.Григорьев // Киев. ведомости. – 2004. – 26 апр. – С. 21.

Гурченко Л. “В 1979 г. я увидела на бродвее первый мюзикл. Шла из театра и тихо плакала. Потому что жизнь моя для этого жанра прошла”: В своей новой кн. [“Люся, стоп!”] артистка откровенно рассказывает о личной жизни и трудностях актер. профессии / Л.Гурченко // Факты и комментарии. – 2002. – 27 июля. – С. 12.

Гурченко Л. Вариации на тему счастья: [Беседа с актрисой / Записал С.Шапран] // Натали. – 2002. – № 1. – С. 33–35.

Гурченко Л. Вечно юная «Старая кляча»: [Беседа с актрисой] // Гор. газ. – 2000. – 23 нояб.

Гурченко Л. «Главное – чтоб кто-нибудь вот так любил»: [Беседа с актрисой / Записала Л.Юрченко] // 2000. – 2004. – 26 марта (№ 13). – С. 7.

Гурченко Л. “За аплодисменты приходится расплачиваться – злобой, сплетнями, явной и тайной борьбой”: [Беседа с актрисой / Записал Л.Левит] // Факты и комментарии. – 2002. – 7 марта. – С. 11, 12.

Гурченко Л. Люся, вперед!: [Беседа с нар. артисткой / Записала С.Бондаренко] // Киев. ведомости. – 2003. – 21 янв. – С. 9.

Гурченко Л. «Надежда – на третье дыхание»: [Беседа с актрисой / Записал В.Кичин] // Столица. – 1992. – № 51. – С. 42–44.

Гурченко Л. “Наивысшая цель в жизни – быть современным”: [Беседа с нар. артисткой / Записал Р.Сергеев] // Веч. вести. – 2002. – 28 февр. – С. 8.

Гурченко Л. Сповідь актриси / Л.Гурченко // Я, ти. – 1995. – № 12. – С. 4.

Гурченко Л. Средство Макропулоса”: [Беседа с актрисой / Записала Т.Невская] // Событие. – 2003. – 13–19 нояб. (№ 46). – С. 21.

Гурченко Л. “Я дуже часто говорю собі “стоп”: [Беседа з актрисою / Записала Л.Салімонович] // Україна молода. – 2004. – 13 трав. – С. 12; Слобід. край. – 13 трав.

Гушул Ю. Рецепт її молодості / Ю.Гушул // Пенсійний кур’єр. – 2004. – 5 берез. – С. 11.

Елисеева Г. Актриса всегда несет с собой свою эпоху / Г.Елисеева // Деловые новости. – 1995. – Авг. (№ 30). – С. 25.

Еременко Н. «Харьковский вальс» в исполнении Гурченко / Е.Еременко // Событие. – 2002. – № 12. – С. 15.

Знаковский В. Любимый город говорит: Здравствуйте, Людмила Марковна / В.Знаковский // Слобода. – 1997. – 22 авг.

Знаковский В. Любимый город не говорит: прощай! Он любит и помнит Людмилу Гурченко / В.Знаковский // Слобода. – 1995. – 15 нояб. – С. 6.

Знаковский В. С днем рождения, Людмила Марковна / В.Знаковский // Слобода. – 2000. – 14 нояб.

Зубцова Я. Примадонна / Я.Зубцова, Н.Гусев // Аргументы и факты. – 1997. – Май (№ 20). – С. 3.

Иванова Э. Я родилась, чтоб песню сделать жизнью: Двадцать лет и пять минут Людмилы Гурченко / Э.Иванова // Раб. трибуна. – 1995. – 25 нояб.

Иванцова М. Не бойтесь жизнь переломить / М.Иванцова // Веч. Харьков. – 2002. – 14 марта.

Колисниченко М. Во Флориду, в школу Гурченко: [О гастролях актрисы в США] / М.Колисниченко, О.Свистунова // Эхо планеты. – 1993. – № 6. – С. 42–43.

Кучкина О. Людмила Гурченко. Аплодисменты – это взмах крыльев, наркотик и водка!: Вышла в свет богато иллюстр. кн. знаменитой актрисы «Люся, стоп!» / О.Кучкина // Комсом. правда. – 2002. – 13 июня. – С. 12.

Лауреати програми “Людина року – 2003”: [Л.Гурченко – спец. премія за видат. внесок у культуру і мистецтво] // Уряд. кур’єр. – 2003. – 11 листоп. – С. 12.

Лебедева И. «Все, чего я достигла, – родом из Харькова»: [О концерте Л.Гурченко в Харькове] / И.Лебедева // Веч. Харьков. – 2002. – 15 марта.

Людмила Гурченко // Музей Клавдии Шульженко. – 2001. – № 2. – С. 10–11.

Людмила Гурченко – самая выдающаяся харьковчанка // Факты и комментарии. – 2004. – 26 авг. – С. 4.

Макаров А. Звезда из нашего двора / А.Макаров // Крестьянка. – 2000. – № 6. – С. 25–26.

Романец Д. Мелодія для всіх сердець: [Л.Гурченко стала кавалером ордена Миколи Чудотворця] / Д.Романец // Україна молода. – 2001. – 18 трав. – С. 14.

Эратова М. Звездный час Людмилы Гурченко / М.Эратова // Правда. – 1995. – 11 нояб.

Яковлев В. Примадонна советского экрана / В.Яковлев // Веч. Харьков. – 1995. – 14 нояб.

16 листопада

60 років від дня
народження
Олександра Івановича
Чепалова

Чепалов Олександр Іванович (справж. прізвище Давидович), український театрознавець, журналіст, драматург, педагог. Народився 16 листопада 1945 р. в м. Липецьку. Закінчив Харківське музичне училище (хормейстерське відділення). У 1980 р. закінчив Ленінградський інститут театру, музики та кіно. Живе і працює в Харкові. З 1988 р. викладає в Харківській академії культури, доцент кафедри сучасної хореографії, з 1991 р. – доцент, зав. кафедрою мистецтвознавства, нині доцент кафедри сучасної хореографії, докторант Національної музичної академії ім. П.І.Чайковського (м. Київ). З 1973 р. О.І.Чепалов завідує літературною частиною Харківського державного академічного театру опери та балету ім. М.В.Лисенка. У 1996–2001 рр. – працював власним кореспондентом газети «Труд» в Харкові.

О.І.Чепалов автор більш ніж 1800 публікацій, в тому числі наукових робіт, які надруковані в періодичних виданнях і збірках Києва, Харкова, Москви, Санкт-Петербургу, Берліна, Чикаго та інших міст. О.І.Чепалов – дослідник історії вітчизняного театрального авангарду, критик в галузі музичного і драматичного театру. Олександр Іванович автор кількох драматургічних творів, лібрето опери Д.Клебанова «Маївка» (1979), балету В.Золотухіна «Вогонь Еліди» (у співавторстві з В.Соболевим) (1980), дитячої опери М.Стецюна «Три мішки хитрощів» за казками І.Франка (1991), п'єси «Святая грешница Евлалія», а також книги «Судьба пересмешника, или Новыє странствия Фракасса» про життя і творчість М.Фореггера. О.І.Чепалов – прес-аташе багатьох культурних програм, зокрема фестивалю “Березіль – 93”, “Харків мистецький”, “Харківські асамблеї”.

Біографічні довідки:

Чепалов Олександр Іванович // Мистецтво України: Біограф. довід. – К., 1997. – С. 629.

Чепалов Олександр Іванович // Хореографічне мистецтво України у персоналіях: Композитори, лібретисти, виконавці, художники, критики: Біобібліограф. довід. – К., 1999. – С. 201.

Твори О.І.Чепалова:

Судьба пересмешника, или Новыє странствия Фракасса / А.И.Чепалов. – Х., 2001. – 188 с.

Рец. Величко Ю. Доля митця на тлі історії / Ю.Величко //Панорама. – 2001. – 27 лип. – С. 14.

* * *

Брат мой Осип, сестра Марина: [Осип Мандельштам и Харьков: По материалам лит. вечера, посвящ. 85-летию первого приезда поэта в город] / А.И.Чепалов // Восток–Запад. – 2004. – 5 марта. – С. 10.

Волшебный голос Украины: [О солистке Харьк. акад. драм. театра оперы и балета им. Н.Лысенко Э.Стариковой] / А.И.Чепалов // Время. – 2002. – 21 февр.

Гіннес може й зачекати: [Про засл. арт. театра К.Шашу] / О.Чепалов // Слобід. край. – 2004. – 8 квіт.

Десять заповідей “Заповіту”: [Про ансамбль танцю “Заповіт” при Харк. акад. культури] / О.Чепалов // Культура і життя. – 2002. – 19 черв.

Княжеский титул королевы балета: [К 125-летию со дня рожд. харьк. балерины Н.А.Дудинской-Тальори] / А.И.Чепалов // Время. – 2002. – 30 апр.

Знову з нами: [Про Міжнар. фестиваль “Харк. асамблеї”] / О.Чепалов // Слобід. край. – 2003. – 18 верес.

Место действия изменить нельзя: [О презентации фильма кинореж. В.Фокина «Дом для богатых»] / А.Чепалов // Восток–Запад. – 2004. – 19 марта. – С. 13.

Музичні прогулянки Віталія Куценка / А.Чепалов// Слобід. край. – 2004. – 4 берез.

«О Гмыре невозможно писать прозой...»: [К 100-летию со дня рожд. выдающегося певца] / А.Чепалов // Время. – 2003. – 5 авг.

Со Швейком на брудершафт: [Скульптуры лит. персонажей и ист. героев в Харькове] / А.И.Чепалов // Восток–Запад. – 2004. – 16–23 июля. – С. 12.

Танец в меняющемся мире: [О балета «Баядерка»] / А.Чепалов // Время. – 2003. – 26 апр.

Танец лебедей у реки Орчик: [О памятнике П.И.Чайковскому в с. Александровка Зачеп. р-на] / А.Чепалов // Время. – 2002. – 8 июня.

“Я в серці маю те що, не вмирає...”: [Про учебный театр Харк. держ. акад. культуры] / О.Чепалов // Слобід. край. – 2001. – 19 черв.

«Я знаю, как зовут чужестранца. Его имя – любор» [О премьере оперы Д.Пуччини «Турандот»] / А.И.Чепалов // Время. – 2002. – 18 мая.

Бібліографія:

Александр Иванович Чепалов: Библиограф. указ. / Сост. Т.Б.Бахмет. – Х., 2000. – 92 с.

Чепалов Олександр Іванович // Друковані праці викладачів та співробітників Харківської державної академії культури (1947–1998): Бібліогр. покаж.: У 2 ч. Ч. 2. / Харк. держ. акад. культури. – Х., 2004. – С. 95–98.

100 років з дня народження

24 грудня –

Антон Карлович

Вальтера

Вальтер Антон Карлович, український фізик, академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР, професор Харківського університету. Народився 24 грудня 1905 р. в Петербурзі. У 1926 р. закінчив Ленінградський політехнічний інститут. З 1930 р. працював в Харківському фізико-технічному інституті АН УРСР. Водночас у 1937–1965 рр. – професор Харківського університету.

У 1932 р. разом з О.І.Лейпунським, К.Д.Синельниковим і Г.Д.Латишевим вперше в СРСР розщепив атомне ядро літію штучно прискореними протонами. У 1949 р. за ініціативою А.К.Вальтера створено кафедру експериментальної ядерної фізики, яка у 1962 р. ввійшла до складу фізико-технічного факультету Харківського університету. Очолював цю кафедру до останніх днів життя, А.К.Вальтер заклав базу для досліджень з ядерної фізики і створив в університеті активно працюючу школу фізиків-ядерщиків.

А.К.Вальтер автор праць з фізики діелектриків і напівпровідників, фізики атомного ядра, техніки високих напруг, техніки вакуума, прискорювальної техніки і фізики високих енергій.

Помер А.К.Вальтер 13 липня 1965 р. в Харкові. Похований на Пушкінському кладовищі.

Одна з вулиць Харкова в селищі фізиків П'ятихатки носить ім'я академіка А.К.Вальтера, а в Харківському університеті одній з навчальних лабораторій кафедри експериментальної ядерної фізики присвоєно ім'я А.К.Вальтера. Щорічно в П'ятихатках відбуваються міські лижні змагання – меморіал пам'яті А.К.Вальтера.

Біографічні довідки:

Вальтер Антон Карлович // Украинская Советская энциклопедия. – К., 1979. – Т. 2. – С. 111.

Вальтер Антон Карлович // Український Радянський Енциклопедичний словник. – К., 1986. – Т. 1. – С. 247.

Вальтер Антон Карлович // Советский энциклопедический словарь. – М., 1985. – С. 191.

Вальтер Антон Карлович // Выдающиеся педагоги высшей школы г. Харькова: Биогр. слов. / Харьк. гуманитар. ин-т «НУА». – Х.: Кн. фабрика «Глобус», 1998. – С. 155–157.

Праці А.К.Вальтера:

Лекции по физике атомного ядра: 1939–1940 учеб. год / А.К.Вальтер. – Х.: ХГУ, 1940. – 152 с.

Ядерная физика: Учеб. для ин-тов по специальности «Ядер. физика» / А.К.Вальтер, И.И.Залюбовский. – 4-е изд. – Х.: Основа, 1991. – 479 с.

Про А.К.Вальтера:

Академик АН УССР Антон Карлович Вальтер: К 95-летию со дня рождения: Воспоминания близких и соратников. – Х., 2000. – 100 с.

Вальтер Антон Карлович // Успехи физ. наук. – 1951. – Т. 45, вып. 4. – С. 622.

Рижская А. Воспитание увлеченности: [Об участии в работе Харьк. клуба юных физиков А.К.Вальера] / А.Рижская // Крас. знамя. – 1966. – 9 февр.

Сергієнко Є. З плеяди творців / Є.Сергієнко // Ленін. зміна. – 1984. – 28 лип.

Хоткевич Г. Уособлення інтелігентності / В.Хоткевич, І.Залюбовський // Ленін. зміна. – 1967. – 24 берез.

115 років від дня

27 грудня –

народження

Василя Ємця

Василь Ємець, український кобзар. Народився 27 грудня 1890 року в с. Жаборівці (тепер смт Шарівка) Богодухівського району Харківської області. Навчався у Харківському, з 1914 р. – в Московському університетах. Заснував у 1913 р. в м. Катеринодарі (тепер м. Краснодар) школу гри на бандурі. Був організатором Першої київської капели кобзарів (1918). В 1940 р. емігрував до США. На вдосконаленій бандурі грав класичну музику, власні

інструментальні твори: “Гомін з України”, “З кримських гір” та ін. Автор книги “Кобза та Кобзарі” (1923).

Помер 6 січня 1982 р. у Лос-Анджелесі (США).

Біографічні довідки:

Ємець Василь // Енциклопедія українознавства. – К., 1994. – Т. 2. – С. 653.

Жеплинський Б. Ємець Василь / Б.Жеплинський // Мистецтво України: Біограф. довід. – К., 1997. – С. 234.

Твори В.Ємця:

Кобза та Кобзарі / В.Ємець. – К.: Муз. Україна, 1993. – 111 с. – (Б-ка “Укр. слова”).

До мартирології кобзарства / В.Ємець // Укр. культура. – 1996. – № 11. – С. 30–31.

Про В.Ємця:

Білокінь С. Василь Ємець і його стаття про нищення кобзарства за більшовиків / С.Білокінь // Укр. культура. – 1996. – № 11. – С. 30.

Калинівський М. Василь Ємець – видатний український митець ХХ століття / М.Калинівський // Нар. творчість та етнографія. – 1999. – № 4. – С. 89–93.

Мартиненко О. Кобзар у дорогу / О.Мартиненко // Пам’ятки України. – 1995. – № 1. – С. 54.

110 років

1895 –

від дня заснування

Харківського зоопарку

Звоницкий Э.М. Секреты зоопарка / Э.М.Звоницкий, Д.Г.Стрелков. – Х.: Лівий берег, 1992. – 94 с.

Рижская А.Л. Харьковский зоопарк / А.Л.Рижская, Н.Д.Шабалтас. – Х.: Прапор, 1972. – 119 с.

Эральд М.П. Путеводитель по харьковскому зоопарку/ М.П.Эральд. – Х., 1934. – 63 с.

* * *

Агеева Ю. В харьковском зоопарке родилась Евлампия Романова: [В семействе павианов прибавление] / Ю.Агеева // Комсом. правда. – 2004. – 20 янв. – С. 6.

Агеева Ю. В зоопарковом государстве с рождаемостью все в порядке: [Уник. случаи размножения рептилий и рыб] / Ю.Агеева, В.Крылов // Комсом. правда. – 2003. – 7–14 нояб. (№ 27). – С. 15.

Агеева Ю. Зоопарк спас 1650 черепах: Судьба холонокров. попавших в Харьков из Казахстана, складывалась не просто / Ю.Агеева // Комсом. правда. – 2004. – 4 июня. – С. 14.

Агеева Ю. Как слониха отпраздновала День рожденья / Ю.Агеева // Комсом. правда. – 2004. – 22 июля. – С. 6.

Агеева Ю. Утки плавали в болоте, а теперь – в ставочке: В Харьк. зоопарке открылся реконстр. пруд / Ю.Агеева // Комсом. правда. – 2004. – 27 июля. – С. 6.

Андреева Е. Четыре обезьяны из Гайаны / Е.Андреева // Комсом. правда. – 2004. – 12 марта. – С. 27.

Звоницкий Э. Жизнь в зоопарке / Э.Звоницкий // Слобода. – 1992. – Авг. (№ 62). – С. 7.

Звоницкий Э. За кулисами аквариума / Э.Звоницкий // Слобода. – 1992. – Ноябрь. (№ 91). – С. 5.

Звоницкий Э. Из жизни бурых медведей / Э.Звоницкий // Слобода. – 1994. – 24 сент.

Звоницкий Э. Пернатая радуга / Э.Звоницкий // Слобода. – 1993. – Апр. (№ 31). – С. 6.

Звоницкий Э. Секреты зоопарка / Э.Звоницкий // Слобода. – 1992. – Июль (№ 54). – С. 7.

Каменецкий А. Подарите мэру льва / А.Каменецкий // Слобода. – 1994. – 2 марта. – С. 3.

Котляр В. Проказники из детсада / В.Котляр // Время. – 1992. – 1 янв.

Нарыжная Л. За год до юбилея / Л.Нарыжная // Слобода. – 2004. – 14 мая. – С. 4.

Онищенко О. Мы в ответе за тех, кого приручили / О.Онищенко // Харків'яни. – 2001. – № 17. – С. 8.

Первістки анаконди у Харківському зоопарку // Уряд. кур'єр. – 2004. – 16 лип. – С. 12.

С днем рождения, зоопарк // Время. – 2002. – 7 сент.

Тур М. Здесь и хмурые улыбаются / М.Тур // Слобода. – 1997. – 11 июля.

50 років

1955 –

від дня заснування

Пархомівського музею

Лунев А.Ф. Пархомовская сокровищница: Фотоочерк / А.Ф.Лунев. – 2-изд. – Х.: Прапор, 1983. – 19 с.

Сокровища Пархомовки // Максимова Е. Надежные люди. – М., 1981. – С. 11–23.

* * *

Бабенко В. Картинна галерея Пархомівки / В.Бабенко // Сіл. вісті. – 1978. – 23 верес.

Волошина С. Це не просто музей / С.Волошина // Прапор. – 1966. – № 2. – С. 57–62.

Вороной А. Краснокутская пастораль, или Живописные грезы на сельском фоне / А.Вороной // Время. – 1992. – 21 авг.

Демиховский Н. Пархомовский эрмитаж / Н.Демиховский // Сел. жизнь. – 1989. – 6 авг.

Дорофеев С. Для пархомівської “Третьяковки” / С.Дорофеев // Соціаліст. Харківщина. – 1978. – 7 листоп.

Євсєєв В. Школа Луньова / В.Євсєєв// Людина і світ. – 1981. – № 3. – С. 21–27.

Іванчук Л. Ювілей сільської Третьяковки / Л.Іванчук // Промінь. – 1995. – 2 груд.

Калашник О. Пархомівка – Дрезден / О.Калашник // Панорама. – 1996. – 6 июля. – С. 8.

Краснящих А. Поможем Пархомовке / А.Краснящих // Крас. знамя. – 1989. – 18 февр.

Луньов П. За перебудову надії: [Бесіда з дир. пархом. музею / Записав І.Іменинник] // Промінь. – 1988. – 2 лют.

Луньов П. Краса і щирість: [Про вист. кранокут. худож. О.В.Варваніна в Пархом. іст-худож. музеї] / П.Луньов // Промінь. – 1991. – 24 жовт.

Мизгіна В. Доторкнутися до віковичних цінностей / В.Мизгіна // Промінь. – 1995. – 22 листоп.

Мизгіна В. Пархомівське диво / В.Мизгіна // Слобода. – 1995. – 29 нояб. – С. 6.

Мироненко І. Те, що наближається у темряви й сльози: [Про персон. виставку худож. І.Селищевої у Пархом. музеї] / І.Мироненко // Київ. – 2001. – № 9/10. – С. 188–190.

Решетов А. Сельская «Третьяковка» / А.Решетов // Крас. знамя. – 1982. – 31 окт.

Сергієнко Є. Уроки Луньова, або година прекрасного в Пархомівському шкільному музеї / Є.Сергієнко // Ленін. зміна. – 1981. – 24 січ.

Слесарев Г. Парадоксальный Лунев / Г.Слесарев // Время. – 2000. – 29 янв.

Тырнов В. «...И свет в окне светит, и тьма не объяла его»: [О коллекционере и создателе Пархом. музея А. Луневе] / В.Тырнов // Грани. – 1999. – № 45. – С. 1, 3.

Фідчунова М. Пархомівська Нефертіті / М.Фідчунова // Соціаліст. культура. – 1971. – № 8. – С. 14–15.

Хомайко Ю. В Пархомовку к Луневу / Ю.Хомайко // Веч. Харьков. – 1995. – 25 нояб.

Цебренко В. Мистецька перлина Слобожанщини / В.Цебренко // Промінь. – 2003. – 3 черв.

Чистилин В. Что может человек: [О создателе Пархом. іст.-худож. музея А.Луневе] / В.Чистилин // Аргументы и факты. – 1995. – 18 нояб. – С. 3.

Юхно І. Сільська картинка / І.Юхно // Промінь. – 1985. – 18 берез.

